فصلنامه علمی پژوهشی
دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت
سال هفتم / شماره ۲۵/ بهار ۱۳۹۷

بررسی تأثیر استقرار حاکمیت شرکتی در بانکهای تجاری ایران برحفظ و ارتقاء سلامت مالی آنها

حمید طبائی زاده فشارکی
دانشجوی رشته حسابداری مقطع دکتری تخصصی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم تحقیقات تهران، ایران

ابراهیم محمد پورزرندی
استاد گروه مدیریت صنعتی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)
mail@pourzarandi.com

مهرزاد مینوئی
استادیار گروه مدیریت صنعتی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکز، تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۹۶/۰۶/۰۵ تاریخ پذیرش: ۹۶/۰۶/۱۳

چکیده

بحرانهای مالی سالهای اخیر در ایالات متحده و رسوایی های مالی افشا مانند انرون و موارد مشابه در آمریکا به عنوان حسابداری و حسابرسی و بسیاری از کشورهای در حال توسعه بیانگر این مطلب است که با وجود کارآمدترین استانداردهای حسابرسی و حسابداری که توسط مراجع نظارتی و حرفه ای مانند کمیسیون بورس و اوراق بهادار و هیأت استانداردهای حسابداری مالی تدوین و رعایت آن الزام آور می شود ، بازهم چنین رسوایی های مالی به وقوع می پیوندد. تحقیق حاضر از نوع کابردی بوده و طرح آن از نوع شبه تجربی و با استفاده از رویکرد پس رویدادی است . متغیرهای تحقیق از طریق صورتهای مالی و اطلاعات بانکهای تجاری استخراج شده است . نتایج بررسی های بیشتر در مورد فرضیه اخیر در سطح بانکهای دولتی و غیر دولتی حکایت از آن داشت که در سطح بانکهای دولتی نفوذ مدیر عامل دارای رابطه ای منفی و دوگانگی وظیفه مدیر عامل و رییس هیأت مدیره و نسبت مالکیت نهادی رابطه مثبت با شاخص نسبت مطالبات مشکوک الوصول به سود تسهلات اعطایی بوده اند. این روابط در سطح بانکهای غیر دولتی گزارش نشده اند. به نظر می رسد این شواهد نیز در سطح بانکهای دولتی محل مناقشه و چالش است ، چرا که وجود رابطه منفی میان شاخص حاکمیت شرکتی و شاخص کیفیت دارایی مورد انتظار نیست ، اما نتایج این آزمون نشان داد که وجود مالکان نهادی موجب افزایش این نسبت شده است.

واژه‌های کلیدی: حاکمیت شرکتی، بانک های تجاری، سلامت مالی.

Archive of SID
www.SID.ir

۱- مقدمه

موضوع حاکمیت شرکتی به شکل وسیع و منتقدانه از اواسط دهه ۱۹۸۰ توجه گروه هایی چون متخصصین، مدیران، سهامداران، سرمایه گذاران، نهادهای نظارتی و دیگران را به خود جلب نموده است. فدراسیون بین المللی حسابداران [1]در سال ۲۰۰۴ حاکمیت را چنین تعریف نموده است: حاکمیت شرکتی عبارت است از مسئولیت ها و شیوه های بکار برده شده توسط هیأت مدیره و مدیران موظف با هدف مشخص کردن مسیر راهبردی که ضامن دستیابی به هدف ها، کنترل ریسک ها و مصرف منابع باشد. (موسوی چاری،۱۳۸۹،ص ۷۲) شفافیت، پاسخگویی و افشای کافی سه عنصر اصلی در حاکمیت شرکتی هستند. بنابراین می توان چنین نتیجه گرفت که حاکمیت شرکتی مجموعه ساز و کارهایی است که به تأیید رفتار منصفانه و درست باهمه ذینفعان و به تقویت شفافیت و پاسخگویی کمک می کند. استقرار مناسب ساز و کارهای راهبری شرکتی اقدامی اساسی برای استفاده بهینه از منابع، ارتقاء پاسخگویی، شفافیت، رعایت انصاف و حقوق همه ذیفنعان شرکت است.(پورعلی، ۱۳۹۲)

ابزارهای حاکمیت شرکتی با کیفیت بالا در شرکتها باعث کاهش هزینه سرمایه، افزایش نقد شوندگی و امکانات مالی بالقوه، تسهیل توانایی غلبه بر بحران و جلوگیری از طرد شدن شرکتهای با مدیریت مناسب در بازارهای سرمایه می شود. رویه های حاکمیت شرکتی مناسب در مورد کشورها موجب پیشگیری از خروج وجوه داخلی، افزایش سرمایه گذاری های خارجی، افزایش قدرت رقابتی اقتصاد و بازارهای سرمایه، غلبه بر بحران، تخصیص کاراترمنابع ودستیابی به سطوح بالاتری از پیشرفت و ترقی می شود. (نیکو مرام، ۱۳۸۵).

۲- مبانی نظری و مروری بر پیشینه پژوهش

پورحسین دینی (۲۰۱۳) در مطالعه ای اثرات بحران مالی سالهای ۲۰۰۷ و ۲۰۰۸ را بر سلامت مالی بانکهای اسلامی و بانکهای غیر اسلامی بررسی کردند. آنها با بررسی ۳۴ بانک اسلامی و ۳۴ بانک غیر اسلامی در ۱۶ کشور و با استفاده از شاخص های سلامت بانکی به این نتیجه رسیدند که هیچ تفاوت قابل ملاحظه ای در اثر بحران مالی میان این دو دسته بانک وجود ندارند. در شاخص های سلامت مالی صندوق بین المللی پول علاوه بر معیارهای مرتبط با سرمایه بانکی ، تعدادی از شاخص های مربوط ه کیفیت دارایی و سودآوری را به عنوان اطلاعات مکمل سلامت بانکی در نظر گرفته است. در این مقاله یک شاخص امتیازی(z) به عنوان معیار سلامت بانکی و ۱۰ نسبت حسابداری به عنوان مهم ترین بخش های شاخص سلامت مالی صندوق بین المللی پول در نظر گرفته شده است.

نصیری طاهره (۱۳۹۲) معتقد است عبارت حاکمیت شرکتی از کلمه یونانی " Ky berman" به معنی هدایت کردن، راهنمایی یا حکومت کردن ریشه گرفته است. این عبارت [درنهایت] به govern به معنی حکومت کردن تغییر یافت ... اولین تعریف حاکمیت شرکتی بیشتر بر مفهوم راهبرد تمرکز داشت تا کنترل . شلایفر و ویشنی (۱۹۹۷) حاکمیت شرکتی را به عنوان منابع اقتصادی سهامداران تعریف می کنند.

لاپورتا و همکاران(۲۰۰۰) حاکمیت شرکتی را به عنوان مجموعه ای از ساز و کارها تعریف می کنند که از طریق آن سرمایه گذاران خارجی از خودشان در برابر سلب مالکیت نیروهای داخلی محافظت می کنند ..... پاسخگویی جوهره وجودی حاکمیت شرکتی است. هدف نهایی حاکمیت شرکتی دستیابی به پاسخگویی ، شفافیت ، عدالت و رعایت حقوق ذینفعان در شرکت ها است (حساس یگانه ،۳۶،۱۳۸۴) وکیلی فرد و باوندپور (۱۳۸۹) نیز بر این موضوع تاکید می کنند که اگر چه ویژگی های حاکمیت شرکتی ، نقش های مختلفی را در راستای اطمینان از موفقیت شرکت ها بر عهده دارد ، اما در نهایت تنها نقش پاسخگویی است که بر اقتصاد تجاری اثر می گذارد.

در بسیاری از کشورها از دهه ۱۹۹۰، رتبه بندی شرکتها از نظر حاکمیت شرکتی آغاز شده است. طی همین دهه و پس از بحرانهای مالی چند کشور آسیایی، قوانینی برای بهبود راهبری شرکتی وضع شده پرسشی که در این تحقیق طرح می شود این است که آیا در ایران رویه های حاکمیت شرکتی در حال بهبود هستند ؟ به ویژه این که آیا با استفاده از رویه های حاکمیت شرکتی می توان سلامت مالی بانکهای تجاری ایران را حفظ و ارتقاء بخشید. با توجه به آثار عمده و قابل توجه خصوصی سازی و اصل ۴۴ قانون اساسی بویژه در ارتباط با خصوصی سازی بانکها و تبدیل مؤسسات مالی و اعتباری به بانک و اینکه امروزه تعداد زیادی بانک خصوصی در بازارهای اولیه و ثانویه سرمایه فعالیت دارند، در این مقاله به تأثیر اعمال حاکمیت شرکتی بر سلامت مالی بانکهای تجاری ایرانی بررسی می شود بدین منظور با انتخاب چند عامل از عوامل سنجش مطلوبیت رویه های حاکمیت شرکتی با توجه به اهمیت شفاف سازی مالی، الزامات سازمان بورس و اعتمادسازی برای سهامداران بویژه سهامداران جزء، تأثیر آنها بر حفظ و ارتقاء سلامت مالی بانکهای تجاری بررسی می شود.

Archive of SID

www.SID.ir

۳- روش‌شناسی پژوهش

در این تحقیق برای جمع آوری داده ها و اطلاعات از روش کتابخانه ای استفاده می شود. در بخش کتابخانه ای ، مبانی نظری تحقیق از کتب و مجلات تخصصی فارسی و انگلیسی گردآوری می شود و داده های تحقیق از طریق جمع آوری داده های بانکهای انتخابی با مراجعه به صورتهای مالی و یادداشتهای توضیحی موجود در سامانه های مدیریت پژوهش سازمان بورس اوراق بهادار تهران ، سامانه اطلاع رسانی بانک ها و بانک مرکزی و با استفاده از نرم افزار های ره آورد نوین و تدبیرپرداز گردآوری شده است.

در این تحقیق ، به منظور آزمون فرضیه های آماری و تحلیل داده ها از رگرسیون خطی چندگانه به روش حداقل مربعات معمولی استفاده می شود. تحلیل آماری داده ها نیز به کمک نرم افزار Eviews نسخه ۷ انجام خواهد شد. در انجام این تحقیق ، از روش های آماری و الگوهای اقتصاد سنجی استفاده شده است که در ادامه به آن اشاره می شود:

الف- ضریب همبستگی . تحلیل همبستگی ابزاری آماری برای تعیین نوع و درجه رابطه یک متغیر کمی با متغیر کمی دیگر است. ضریب همبستگی یکی از معیارهای مورد استفاده در تعیین همبستگی دو متغییر است. (مومنی و فعال قیومی،۱۳۸۹:۱۱۰) برای تحلیل های روشن تر ، عینی تر و اخذ تصمیم درباره اینکه آیا رابطه معنی داری بین دو متغیر وجود دارد یا خیر از ضریب همبستگی استفاده می شود . برای تعیین ضریب همبستگی از رابطه زیر استفاده می شود:

$$r = \frac{\Sigma xy - (\Sigma x)(\Sigma y)}{\sqrt{[n\Sigma x^2 - (\Sigma x)^2][n\Sigma y^2 - (\Sigma y)^2]}}$$

ضریب همبستگی شدت رابطه و همچنین نوع رابطه (مستقیم یا معکوس) را نشان می دهد. این ضریب بین ۱- و۱+ است و در صورت عدم وجود رابطه بین دو متغیر برابر صفر می باشد. مفهوم معنی داری در همبستگی این است که آیا همبستگی به دست آمده بین دو متغیر را می توان تصادفی و شانسی دانست آیا واقعاً نشان دهنده آن است که بین دو متغییر همبستگی وجود دارد . این موضوع که عدد بدست آمده معنادار است یا نه ، از خود عدد بدست آمده با اهمیت تر است. (مومنی و فعال قیومی،۱۳۸۹ : ۱۱۰-۱۱۱)

ب- رگرسیون چند متغیره . در برخی از مسائل تحقیقاتی، به ویژه مسائلی که هدفشان پیش بینی است، تعیین همبستگی بین متغیر ملاک (که قصد پیش بینی آن را داریم) و ترکیب متغیرهای پیش بینی کننده که هر کدام از انها تا حدودی با این متغیر همبستگی دارند ، دارای اهمیت زیادی است. روشی که از طریق آن متغیرهای پیش بینی کننده ترکیب می شوند، رگرسیون چند متغیره است. در این روش ، یک معادله رگرسیون چند متغیره محاسبه می شود که ارزشهای اندازه گیری پیش بینی شده را در یک فرمول خلاصه می کند. ضرایب معادله برای هر متغیر ، بر اساس اهمیت آن در پیش بینی متغیر ملاک ، محاسبه و معین می شود. درجه همبستگی بین متغیرهای پیش بینی کننده در معادله رگرسیون چند متغییری و متغیر ملاک ، به وسیله ضریب نشان داده می شود(دلاور،۱۳۸۷ : ۲۲۰)

رگرسیون چند متغیره دارای روشهای مختلف است. تفاوت روشهای آن ، در نحوه انتخاب متغیرهای پیش بینی کننده است. در این پژوهش ، برای تعیین رگرسیون از رابطه زیر استفاده می شود:

$$y = \alpha + \beta_1\chi_1 + \beta_2\chi_2 + \ldots.\beta_n\chi_n + \sum t$$

در چنین مدلی مفروضات اساسی زیر در نظر گرفته می شود:

۱) Xها متغیرهای تصادفی هستند. افزون بر این ، رابطه خطی کامل میان دو یا چند متغیر مستقل وجود ندارد.
۲) برای تمامی مشاهدات، امید ریاضی جمله خطا معادل صفر و واریانس تعداد آن ثابت است.
۳) جملات خطای مربوط به مشاهدات مختلف با یکدیگر همبستگی ندارد.
۴) جمله خطا به طور نرمال توزیع شده است.
۵) برای وارد کردن متغیرهای مستقل کیفی در مدل رگرسیون از متغیر مجازی استفاده می شود. متغیر مجازی متغیری است دو ارزشی (۰و۱) که عدد صفر برای یک حالت و عدد یک برای حالت دیگر قابل تعریف است (مومنیو فعال قیومی،۱۳۸۹ : ۱۵۱)

روش حداقل مربعات معمولی یکی از روشهای تخمین برای برآورد ضرایب متغیرهای مستقل است که طبق آن مجموع مربعات جملات سپاند را حداقل می کند. این روش تخمین زننده ها یی را ارائه می کند که خطی ، بدون تورش و در بین تمام تخمین زننده های خطی و بدون تورش ، دارای حداقل واریانس باشد. در تحقیق حاضر ، به منظور آزمون فرضیه های آماری و تحلیل داده ها از رگرسیون خطی چندگانه به روش حداقل مربعات معمولی استفاده می شود.

ج- نبود خود همبستگی در مدل های رگرسیون : فرض بر آن است که جملات خطا ($\sum$) از دوره ای به دوره بعد مستقل هستند ، اما در بسیاری از موارد ، جملات خطا

Archive of SID
www.SID.ir

اصطلاحاً دارای خود همبستگی یا همبستگی متوالی هستند. خود همبستگی جملات خطا معمولاً در مطالعات سریهای زمانی مشاهده می شود(نصیری،۱۳۹۲)

برای بررسی خود همبستگی در یک مدل رگرسیو آزمون هایی طراحی شده است. در این میان آزمون هایی که بیشتر مورد استفاده قرار می گیرد، آزمون دوربین-واتسن[1] است. اگر همبستگی بین خطاها را با p نشان دهیم ، در این صورت آماره دوربین – واتسن به کمک رابطه زیر محاسبه می شود.

$$DW=2(1-P)$$

مقدار آماره این آزمون در دامنه ۰ و ۴+ قرار دارد زیرا:
اگر P=0 آنگاه DW=2 خواهد بود که نشان می دهد خطاها از یکدیگر مستقل هستند(نبود خودهمبستگی)
اگر P=1 آنگاه DW=0 خواهد بود که نشان می دهد خطاها دارای خود همبستگی مثبت هستند.
اگرP=-1 آنگاه DW=4 خواهد بود که نشان می دهد خطاها دارای خود همبستگی منفی هستند.

چناچه این آماره در بازه ۱/۵ تا ۲/۵ قرار گیرد. نبود خود همبستگی بین خطاها پذیرفته می شود و در غیر این صورت همبستگی بین خطاها وجود دارد. در صورتی که آماره دوربین-واتسن در سطح نامناسبی باشد (وجود خود همبستگی) می توان :

۱) از تاخیر متغیرها به جای خود متغیرها استفاده کرد. تابع تاخیر تابعی است که مقدار متغیر در یک سال را برابر با سال قبل قرار می دهد.
۲) از تاخیر متغیر وابسته استفاده کرد که در این صورت باید تاخیر مربوط به متغیر وابسته در کنار سایر متغیرهای مستقل وارد شود.(مومنی و فعال قیومی ، ۱۳۸۹ : ۱۲۸-۱۳۲)

د- هم خطی[2] و اصلا ح آن: در برخی موارد در تحلیل رگرسیون خطی با این پدیده روبرو می شویم که میان متغیرهای مستقل ، رابطه هم خطی وجود دارد. راه حل هایی که توسط اقتصاد سنجی برای رفع مشکل هم خطی توصیه می شود به صورت زیر است :(عباسی نژاد ، ۱۳۸۰ :۱۴۳-۱۴۴):

۱) با افزایش تعداد نمونه ها یا استفاده از نمونه جدید ، یعنی با حرکت به سمت جامعه آماری با حجم نمونه ، می توان مشکل هم خطی را تا حدودی بر طرف کرد.
۲) با طراحی مدل رگرسیونی که حاوی متغیرهای مستقل کمتری باشد، می توان مشکل هم خطی را تا حدودی بر طرف کرد.

ضریب تعیین و ضریب تعیین تصحیح شده: ضریب تعیین به عنوان مهمترین معیار نیکویی بر خط رگرسیون استفاده می شود(رنجبران : ۱۳۸۶:۵۹۲)

ضریب تعیین معیاری است که ... میان متغیر مستقل و متغیر وابسته را تشریح می کند. به عبارت دیگر چقدر معادله رگرسیون تقریبی ، معادل ... است و می تواند تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهد.(سوری، ۱۳۹۱ :۳۸)

با این حال اغلب ترجیح داده می شود که از مقیاس دیگری به نام ضریب تعیین تصحیح شده برای بررسی نیکویی برازش مدل رگرسیون چند متغیره استفاده کنند. در واقع ، هدف از به کارگیری R2 تسهیل در مقایسه نیکویی برازش چندین معادله رگرسین است که از نظر تعداد متغیرهای مستقل توضیحی متفاوتند (پویندیک و رونبفلود، ۱۳۷۰ : ۱۱۳)

ه- آزمون معنادار بودن معادله رگرسیون . در یک معادله رگرسیون چندگانه ، چنانچه هیچ گونه رابطه ای میان متغیر وابسته و متغیرهای مستقل و کنترلی وجود نداشته باشد ، باید تمامی ضرایب متغیرهای مستقل و کنترلی در معادله صفر باشند. از این رو ، باید معنادار بودن معادله رگرسیون مورد آزمون قرار گیرد. این کار با استفاده از آماره F با فرض های زیر صورت می گیرد(عباسی نژاد، ۱۳۸۰ : ۸۹):

معادله رگرسین معنادار نیست $H_0 : \beta_1 = \beta_2 = \ldots.\beta k = 0$
معادله رگرسیون معنادار است $H1 : \beta_i \neq 0 : I = 1,2,\ldots.$

چنانچه در سطح اطمینان ۹۵٪ (خطای۵٪=α) آمارهF محاسبه شده از معادله رگرسیون کوچکتر از مقدار F بدست آمده از جدول باشد فرضH_0 را نمی توان رد کرد و در غیر این صورت H_0رد می شود. واضح است که در صورت رد شدن H_0 معادله رگرسیون معنادار خواهد بود.

و- آزمون معنادار بودن ضرایب . بعد از آزمون معنادار بودن رگرسیون ، باید معنادار بودن هر کدام از ضرایب آزمون شود. هدف از انجام این آزمون ، مشخص کردن آن است که آیا در سطح اطمینان مورد نظر ضریب محاسبه شده مخالف صفر است یا خیر. فرض های این آزمون به شرح ذیل است (ذوالنور، ۱۳۷۴ : ۵۶-۵۴)

ضریب جامعه صفر است $H_0 : \beta_i = 0$
ضریب جامعه مخالف صفر است $H_1 : \beta_1 = 0$

Archive of SID
www.SID.ir

برای آزمون این فرضیه ها از آماره t استفاده می شود. اگر در سطح اطمینان ۹۵٪ (خطای٪۵=α) آماره بدست آمده از آزمون ، کوچکتر از t بدست آمده از جدول با همان درجه آزادی باشد ، فرض H_1تایید شده و در غیر این صورت رد می شود. در این آزمون عدم رد H_1 به مفهوم بی معنا بودن ضریب موردنظر و رد H_1 به معنی معنادار بودن ضریب موردنظر است.

داده های مورد استفاده در مباحث اقتصادی و مالی را میتوان به سه دسته کلی تقسیم نمود. سری زمانی ، داده های مقطعی و داده های ترکیبی (سوری ، ۱۳۹۱ : ۱۲)

۱) داده های سری زمانی بیانگر اطلاعات مربوط به یک دوره زمانی معین است که ممکن است سالانه ، فصلی، ماهانه ، هفتگی، روزانه و یا حتی ساعتی و کمتر باشد.
۲) داده های مقطعی : بیانگر اطلاعات مربوط به یک متغیر در یک زمان معین می باشد.
۳) داده های ترکیبی : ترکیبی از داده های سری زمانی و مقطعی است.

در این پژوهش، با توجه به نوع داده ها و روش های تجزیه و تحلیل موجود، از روش داده های ترکیبی استفاده شده است.

جامعه آماری این تحقیق بانکهای تجاری ایران می باشد. با توجه به اینکه تعداد این بانکها در ایران زیاد نمی باشد. بنابراین کل جامعه آماری مورد مطالعه قرار خواهد گرفت. این بانکها عبارتند از :بانکهای تجاری دولتی(بانک سپه،پست بانک،بانک ملی) و بانکهای تجاری غیر دولتی(بانک اقتصاد نوین- بانک پارسیان- بانک کارآفرین- بانک سامان- بانک پاسارگاد- بانک سرمایه- بانک سینا- بانک شهر- بانک دی- بانک انصار- بانک تجارت- بانک رفاه کارگران- بانک صادرات ایران- بانک ملت – بانک حکمت ایرانیان – بانک گردشگری – بانک ایران زمین – بانک قوامین – بانک خاورمیانه- بانک آینده – بانک مهراقتصاد) در انجام این تحقیق،داده های اولیه ، پس از استخراج وارد نرم افزار اکسل شده تا با انجام برخی محاسبات مورد نیاز برای مطالعه بدست آید . برای تحلیل داده ها از آمار توصیفی(میانگین ، میانه ،انحراف معیار) و رگرسیون چند متغیره استفاده شده است . تجزیه و تحلیل و آزمون فرضیه های تحقیق به همراه نتایج آن با توجه به خروجیهای بدست آمده از نرم افزار Eviews انجام شده است .در نهایت برای تعیین اثرات متقابل از طریق معادلات ساختاری از نرم افزار لیزرل استفاده شده است .

۴- یافته های پژوهش

خلاصه حاصل از آماره توصیفی این مطالعه در جدول ۱ گزارش شده است. طبق این جدول به طور متوسط ۸۷ درصد منابع تامین مالی بانک های تجاری در طول دوره مطالعه از طریق بدهی انجام می شود. این مطلب با ساختار مالی بانک ها و موسسات مالی همخوانی دارد. میانه این نسبت ۹۲ درصد است و این موضوع را تایید می کند. روند زمانی این نسبت در بین بانک های منتخب نشان می دهد که بانک ها در هنگام تاسیس و در سالهای اولیه درصد کمتری از میزان تامین مالی خود را از طریق بدهی انجام می دهند، اما پس از آن این میزان افزایش می یابد و به میانگین رقم ذکر شده می رسد.

جدول ۱- آماره توصیفی متغیرهای تحقیق

نام متغیر	میانگین	انحراف معیار	میانه	حداکثر	حداقل	چولگی	کشیدگی	میانگین های بانکهای دولتی	میانگین های بانکهای خصوصی
نسبت بدهی به دارایی	۰/۸۷	۰/۱۴	۰/۹۲	۰/۲۰	۰/۹۹	-۲/۸	۸/۵	۰/۹۴	۰/۸۵
تمرکز مالکیت	۰/۵۶	۰/۳۴	۰/۶۳	۰/۱۰۰	۰	-۰/۰۹	-۱/۴	۰/۱۰۰	۰/۴۴
مالکیت نهادی	۰/۴۷	۰/۳۴	۰/۴۱	۰/۱۰۰	۰/۰۵	۰/۳۵	-۱/۳۶	۰/۹۷	۰/۳۳
دوگانگی وظایف هیئت مدیره و رئیس هیئت مدیره	۰/۳۳	۰/۴۷	۰	۰	۱	۰/۶۹	-۱/۵۵	۱	۰/۳۶
تعداد اعضای هیئت مدیره	۵/۸۲	۱/۶۵	۵	۱۲	۳	۱/۹۳	۶/۱۱	۵/۳	۵/۹
قدمت حسابرسی	۲۳/۷	۹/۹۱	۳۰	۳۳	۷	-۰/۶۶	-۱/۴۱	۳۰/۵	۲۱/۸۷
تعداد مدیران مؤسسه حسابرسی	۳۲	۲۶/۷	۱۲	۶۰	۳	۰/۰۹	-۲/۰۲	۶۰	۲۴/۳
بازده دارایی ها	۰/۰۱۷	۰/۰۱۴	۰/۰۱۴	۰/۰۶۲	-۰/۰۰۳	۰/۹۶۳	۰/۵۳	۰/۰۰۴	۰/۰۲۱
بازده سرمایه	۰/۱۶	۰/۱۱	۰/۱۷	۰/۳۹	-۰/۱۱	-۰/۳۶	-۰/۷۵	۰/۰۲۹	۰/۱۹
نسبت خالص تسهیلات به جمع دارایی ها	٪۵۱	۰/۲۸	۰/۷۸	۱/۵۷	۰	-۰/۴۳	۱/۸۸	۰/۸۶	۰/۷۰
نسبت خالص تسهیلات به جمع سپرده ها	۰/۷۳	۰/۲۸	۰/۷۸	۱/۵۷	۰	-۰/۴۳	۱/۸۸	۰/۵۹	۰/۴۹

Archive of SID
www.SID.ir

نام متغیر	میانگین	انحراف معیار	میانه	حداکثر	حداقل	چولگی	کشیدگی	میانگین های بانکهای دولتی	میانگین های بانکهای خصوصی
نسبت مطالبات معوق به خالص تسهیلات اعطایی	۰/۱۵	۰/۱۰	۰/۱۵	۰/۴۱	۰	۰/۲۲	-۰/۷۲	۰/۲۳	۰/۱۳
نسبت مطالبات مشکوک الوصول به درآمد مالی	۰/۶۳	۰/۶۳	۰/۳۸	۲/۱۹	۰	۰/۵۷	-۱/۱	۰/۴۷	۰/۳۹
نسبت دارایی نقد شونده به جمع دارایی ها	۰/۲۲	۰/۱۴	۰/۲۰	۰/۸۳	۰/۰۲	۲/۵۶	۸/۴۴	۰/۱۵	۰/۲۴
نسبت هزینه ها به سود خالص	۱۱/۱	۳۳/۶	۱/۶۵	۱۸۲	-۸۰	۳	۱۳/۶۸	۴۱/۱۹	۲/۶

میانگین مدت زمان تصدی مدیرعامل در هیات مدیره در این مطالعه ۲ سال و انحراف معیار آن یکسال است. این موضوع با قوانین و مقررات رایج در کشور متناسب است. هرچند در بانکهای مورد مطالعه مدت ۵ سال به عنوان بیشترین زمان تصدی این مسئولیت گزارش شده است . همانطور که در گذشته مطرح شد، انتظار می رود با افزایش مدت تصدی مدیرعامل و افزایش جایگاه قدرت به منافع سهامداران در اولویت بعدی مدیران ارشد شرکت قرار گیرد. بنابراین متغیر مزبور می تواند شاخصی برای سنجش روابط نظارتی و حاکمیتی و سلامت مالی باشد.

بررسی دیگر در این مطالعه نشان دهنده آن است که حسابرسی در حدود نیمی از بانک های مورد مطالعه توسط سازمان حسابرسی انجام شده است و حسابرسی مابقی بانک ها توسط سایر اعضای جامعه حسابداران رسمی ایران انجام شده است. بررسی ها نشان می دهد که بانک ها به ندرت در طول دوره مطالعه گردش در موسسات حسابرسی را تجربه کرده اند و تقریبا بیشتر بانک ها (به غیر از دو بانک) در طول دوره مورد مطالعه حسابرس خود را تغییر نداده اند. نکته دیگر در خصوص درجه موسسات حسابرسی این بانک ها نشان می دهد که تمامی آن ها توسط حسابرسان با درجه الف حسابرسی می شوند. این طبقه بندی بر حسب درآمد اعلام شده آن ها از پایگاه جامعه حسابداران رسمی ایران استخراج شده و موسساتی که درآمد آنها بیش از یک میلیارد تومان بوده به عنوان موسسات درجه الف طبقه بندی شده اند.

همچنین میانگین سنی (قدمت) موسسات حسابرسی ۲۳ سال و میانه آنها نیز ۳۰ سال بوه است. این موضوع هرچند تحت تاثیر سازمان حسابرسی به عنوان حسابرس نیمی از این بانکها است، اما با فرض نادیده گرفتن این سازمان نیز میانگین قدمت سایر موسسات حسابرسی در حدود ۱۷ سال است و این مطلب نشان هنده آن است که این موسسات خدمات مالی توسط حسابرسانی با سابقه بیش از ۱۵ سال حسابرسی می شوند ، چولگی و کشیدگی این متغیر اختلاف قابل ملاحظه ای را با توزیع نرمال نشان می دهد و هر دو عدد منفی هستند که نشان دهنده آن است که چولگی این متغیر به سمت چپ و کشیدگی آن پایین تر از میانگین توزیع نرمال است. امتیاز کنترل کیفیت موسسات حسابرسی کننده بانکهای موضوع مطالعه در ستون بعدی آماره توصیفی ملاحظه می شود. همانطور که ملاحظه می شود به غیر از سازمان حسابرسی سایر موسسات حسابرسی در این مطالعه درجه کیفی الف و ب را دارند و بیشتر این موسسات (یعنی به غیر از دو موسسه) دارای درجه کیفی الف هستند. مقایسه تعداد مدیران حسابرسی این موسسات حسابرسی نیز نشان دهنده آن است که بطور متوسط این موسسات دارای ۳۲ مدیر هستند و بیشترین تعداد ۶۰ نفر و کمترین تعداد ۳ نفر می باشند. چولگی این متغیر تقریباً نرمال بوده و ضریب آن مثبت است ، این در حالی است که ضریب کشیدگی آن منفی و غیر نرمال است. این ویژگی ها مجموعه ویژگی های کیفیت حسابرسی در این مطالعه را نشان می دهد . این شواهد به طور نسبی حاکی از بالا بودن درجه کیفیت حسابرسی در این بانک ها است.

اولین متغیری که مربوط به شاخص های سلامت مالی بانک های موضوع مطالعه می باشد، نسبت سرمایه به دارایی به عنوان شاخصی از کفایت سرمایه است. میانگین این نسبت در این مطالعه ۱۲/۶ درصد و میانه آن ۷/۵ درصد می باشد. این اعداد در حدود دامنه تعریف شده طبق دستورالعمل بال قرار دارد که طبق آن این ضریب (البته متناسب با ریسک داراییهای بانک ها) در حدود ۸ درصد و در کشورهای در حال توسعه بین ۸ تا ۱۲ درصد می باشد . ضرایب چولگی و کشیدگی این متغیر هر دو مثبت و حکایت از فاصله قابل توجه نسبت به توزیع نرمال می باشد. حداکثر این ضریب در بانک های منتخب ۷۹ درصد و حداقل آن نزدیک به صفر می باشد.

بررسی همبستگی متغیر های تحقیق اطلاعات بیشتری را در مورد ارتباط آنها با یکدیگر نشان می دهد . به این منظور از ضریب همبستگی پیرسن استفاده می شود . به دلیل وجود اطلاعات اضافی می توان با فرض نرمال بودن داده ها از این ضریب همبستگی استفاده نمود . جدول شماره ۲ خلاصه ای از نتایج همبستگی میان متغیر های مستقل و وابسته را نشان می

Archive of SID

www.SID.ir

دهد . در این جدول هر یک از متغیر های تحقیق به صورت زیر تعریف شده است.

ارقام مندرج در جدول ۲ حاکی از وجود ضریب همبستگی کمتر از ۰/۸ در بین متغییر های توضیحی است : بنابراین احتمال وجود مشکل هم خطی بر اساس ماتریس همبستگی پیرسون ، بسیار پائین است . مطا لعات پیشین حد مجاز در صد همبستگی بین متغیر های توضیحی را ۸۰ در صد پیشنهاد کرده اند که در صورت همبستگی بیشتر از ۸۰ در صد ، احتمال وجود مشکل هم خطی وجود دارد (Grassa، ۲۰۱۴) در خصوص بررسی این موضوع به گجراتی (۲۰۰۳) نیز رجوع شود.

همان طور که در جدول ۲ ملاحظه می شود شاخص تمرکز مالکیت در سطح اطمینان ۹۵٪ و ۹۰٪ با تمامی شاخص های سلامت مالی ارتباط معنی دار دارد . به گونه ای که این شاخص با نسبتهای سودآوری ارتباط معنی دار منفی (۰/۶۳- و ۰/۳۸-) و با نسبت های تسهیلات اعطایی به کل دارایی ها و مجموع سپرده ها ارتباط معنی دار مثبت (۰/۲۹و۰/۲۴) دارد . همچنین این شاخص ارتباط معنی دار مثبت با نسبت مطالبات مشکوک الوصول و مطالبات معوق (۰/۵۸و۰/۲۸) دارد . این مطلب نشان دهنده آن است که هر چه تمرکز مالکیت افزایش می یابد شاخص های سود آوری کاهش و نسبت مطالبات معوق و مشکوک الوصول افزایش می یابد ومیزان تسهیلات اعطایی بیشتر می شود . این مطلب در سطح بانکهای دولتی به دلیل مالکیت کنترلی دولت نمود بیشتری دارد و نشان می دهد بانکها ی دولتی در کسب شاخص های سلامت مالی مؤثر با مخاطرات و مشکلاتی رو در رو هستند .

بین نتایج وفرضیه ها و آزمون ها روابط و همبسگی وجود د ارد گخ در جدول ۳ مشاهده می شود.

جدول ۲- همبستگی پیرسون میان متغیر های مستقل و وابسته تحقیق

: debt	نسبت بدهی ها به دارایی ها	: dual	دوگانگی وظیفه رییس هیأت مدیره و مدیر عامل
: Noboard	تعداد اعضای هیأت مدیره	:Ceoyear	مدت زمان تصدی مدیر عامل بانک
: Auage	قدمت مؤسسه حسابرسی	: Auqgrade	رتبه کنترل کیفی مؤسسات حسابرسی موضوع تحقیق
: Aumanageno	تعداد مدیران مؤسسات حسابرسی موضوع تحقیق	: Captass	نسبت سرمایه به دارایی
: roa	بازده دارایی ها	: roe	بازده سرمایه
: Roa	نسبت خالص تسهیلات اعطایی به کل به دارایی ها	: Lod	نسبت خالص تسهیلات اعطایی به مجموع سپرده ها
: LpL	نسبت مطالبات سر رسید گذشته و معوق به خالص تسهیلات اعطایی	: Lpi	نسبت مطالبات مشکوک الوصول به سود تسهیلات اعطایی(درآمد مالی)
: Liqa	نسبت دارایی های نقد شونده به جمع دارایی ها	: extoni	نسبت هزینه ها به سود خالص
: Concen	نسبت تمرکز مالکیت	: Ceoim	درجه نفوذ مدیر عامل
: Instit	مالکیت نهادی		

	roa	loa	LPL	captass	roe	lod	liqa	extoni	Lpi
Concen	-۰/۶۳**	۰/۲۹*	۰/۲۸*	-۰/۵۱**	-۰/۳۸**	۰/۲۴*	-۰/۳**	۰/۳۳**	۰/۵۸
Intit	-۰/۶۶**	۰/۳۲**	۰/۳۳**	-۰/۴۳**	-۰/۵**	۰/۲۵*	-۰/۲۹*	۴**	۰/۷
debt	-۰/۴۹**	۰/۶۱**	۰/۵۱**	-۱**	۰/۱۳	۰/۲۶*	-۰/۴۴**	۱۲	۰/۴۴
auage	-۰/۴۲**	۰/۰۹	۰/۰۷	-۰/۳۴**	-۰/۲۶**	۰/۰۴	-۰/۱۶	۰/	
aumanageno	-۰/۶۲**	۰/۳۲**	۰/۲۵*	-۰/۴۳**	-۰/۴۶**	۰/۲۲	-۰/۳**	۰/	
auqgrade	۰/۶۴**	-۰/۲۴**	-۰/۲۶*	۰/۴۱**	۰/۳۹**	-۰/۱۸	۰/۲۵*	-۰/۳۸	۰/۶
dual	-۰/۵۷**	۰/۱۸	۰/۳۱**	-۰/۳۸**	-۰/۴۸**	۰/۲۱	-۰/۲۵*	۰/۳۶	۷۹
noboard	۰/۴۳**	۰/۰۲	۰	۰/۱۲	۰/۴۴**	-۰/۰۲	۰/۱۸	-۰/	
ceoyear	۰/۱۶	۰/۰۵	۰/۱۲	-۰/۰۸	۰/۲۲	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/	
ceoim	-۰/۳۲**	۰/۰۱	۰/۰۵	-۰/۱۲	-۰/۴۳**	۰/۲۲	۰/۲۷*	۰/۴	

*همبستگی در سطح اطمینان ۹۵٪ **همبستگی در سطح اطمینان ۹۰٪

Archive of SID

www.SID.ir

جدول شماره ۳- خلاصه ای از نتایج آزمونهای فرضیه های تحقیق

ردیف	موضوع فرضیه	نتایج آزمون
۱	ارتباط شاخص بازدهی دارایی (شاخص سود آوری)و شاخص های حاکمیت شرکتی	ارتباط معنی داری با شاخص های نفوذ مدیر عامل ، سهام داران نهادی و تعداد اعضای هیأت مدیره وجود دارد
۲	ارتباط شاخص بازدهی سرمایه و شاخص های حاکمیت شرکتی(شاخص سود آوری)	ارتباط معنی داری با شاخص های تعداد مدیران مؤسسه حسابرسی بانک ها ،نفوذ مدیر عامل ،تمرکز مالکیت و دو گانگی وظیفه مدیر عامل وجود دارد
۳	ارتباط شاخص سرمایه به دارایی (شاخص کفایت سرمایه)و شاخص های حاکمیت شرکتی	ارتباط معنی داری با شاخص های نفوذ مدیر عامل،تمرکز مالکیت و سهام داران نهادی وجود دارد
۴	ارتباط شاخص خالص تسهیلات اعطایی(شاخص کیفیت دارایی)به دارایی و شاخص های حاکمیت شرکتی	ارتباط معنی داری با شاخص های قدمت مؤسسه حسابرسی تعداد مدیران مؤسسه حسابرسی بانکها ،تمرکز مالکیت و دوگانگی وظیفه مدیر عامل وجود دارد
۵	ارتباط شاخص نسبت هزینه به سود خالص و شاخص های حاکمیت شرکتی(شاخص کارایی)	ارتباط معنی داری با شاخص های حاکمیت شرکتی وجود ندارد
۶	ارتباط شاخص نسبت داراییهای نقد شونده به دارایی و شاخص های حاکمیت شرکتی	ارتباط معنی داری با شاخص های حاکمیت شرکتی وجود ندارد
۷	ارتباط شاخص نسبت خالص تسهیلات اعطایی به سپرده ها و شاخص های حاکمیت شرکتی(شاخص کیفیت دارایی)	ارتباط معنی داری با شاخص قدمت مؤسسه حسابرسی وجود دارد
۸	ارتباط شاخص نسبت مطالبات مشکوک الوصول به سود تسهیلات اعطایی و شاخص حاکمیت شرکتی(شاخص کیفیت دارایی)	ارتباط معنی داری با شاخص های حاکمیت شرکتی وجود ندارد

۵- نتیجه گیری و بحث

شاخص های حاکمیت شرکتی و بازدهی دارایی

نتایج این فرضیه نشان داد که در سطح بانکهای تجاری شاخص های نفوذ مدیر عامل ، سهام داران نهادی و تعداد اعضای هیأت مدیره با شاخص بازدهی دارایی ها دارای رابطه معنی دار هستند . در عین حال از این شاخص های حاکمیت شرکتی تنها شاخص مالکیت نهادی دارای رابطه منفی است و دو شاخص دیگر رابطه مثبت را نشان می دهند . با توجه به این که شواهد بیشتر در سطح بانکهای دولتی و غیر دولتی نیز وجود رابطه منفی معنی دار میان شاخص مالکیت نهادی و بازدهی دارایی ها را نشان می دهد ، می توان استنباط نمود که مالکیت نهادی در سطح بانکهای تجاری منجر به بهبود وضعیت سود آوری (بازدهی دارایی های بانکها) نشده است . این موضوع بر خلاف ویژگی نهاد گرایی در بنگاه های اقتصادی است که طبق آن مالکان نهادی به عنوان یک ساز و کار کنترلی خارجی مهم و مؤثر بر حاکمیت شرکتی در دنیا تلقی می شود . در عین حال این موضوع که در بانکهای دولتی مالکان نهادی در حقیقت دولت و نهاد های دولتی محسوب می شوند و در نتیجه نظارت مؤثر در کسب سود آوری بانکها را ندارند مورد انتظار بوده است . در مطالعات پیشین (آلن و دیگران ، ۲۰۱۴) نیز مورد تائید قرار می دهد که ساختار مالکیت بر احتمال ناکامی بانکهای تجاری موثر است . به بیان دیگر همسویی مدیران و مالکان احتمال ناکامی و کاهش سود آوری و اعطای وام های ناکارآمد را افزایش می دهد. شدت رابطه منفی در بانکهای دولتی با ضریب (۰/۰۷۴) بیش از بانکهای خصوصی (با ضریب ۰/۵-) است ، اما در عین حال قضاوت در خصوص معنی داری اختلاف این نتایج نیازمند بررسی های بیشتری است .

همچنین سایر شواهد نشان می دهد که تعداد اعضای هیأت مدیره و نفوذ مدیر عامل بربازدهی دارایی های بانکها دارای اثر مثبت معنی داری هستند . در واقع وجود ارتباط مثبت میان تعداد اعضای هیأت مدیره و بازدهی در سطح بانکهای تجاری مطابق با انتظارات است و شواهد دیگر نیز وجود این ارتباط را تائید کرده است . به عنوان نمونه گراسا و متوسی (۲۰۱۴) نشان دادند که اعضای هیأت و مدیره ویژگیهای مدیران در کشور های حوزه خلیج فارس و کشور های حوزه جنوب شرق آسیا از جمله ارکان حاکمیت شرکتی قابل توجه در نظر گرفته می شوند . در واقع تعداد اعضای هیأت مدیره این فرضیه را تقویت می کند که هیأت مدیره سطح نظارت بر مدیریت ارشد بانک را افزایش می دهد و در نتیجه نقش حاکمیتی خود را افزایش می دهد . این موضوع

Archive of SID

www.SID.ir

سازگار با توصیه های OECD در راستای انتخاب مدیران ذیصلاح در مدیریت عالی بانکها است .

تجزیه و تحلیل بیشتر در سطح بانکهای غیر دولتی نشان می دهد که متغیر قدمت مؤسسه حسابرسی بانک دارای رابطه مثبت معنی دار با بازده دارایی ها است . این یافته ها در سطح بانکهای دولتی گزارش نشده است هر چند در سطح بانکهای دولتی حسابرسی اکثریت این بانکها را سازمان حسابرسی بر عهده داشته است ، در عین حال وجود این رابطه می تواند بر نقش اعتبار موسسات حسابرسی در افزایش کیفیت فرایند نظارت بر نظام گزارشگری مالی این بانکها تأکید نماید . هر چند عدم معنی داری سایر شاخص های سنجش کیفیت حسابرسی ، نتایج بدست آمده از حیث کیفیت حسابرسی را مورد تأکید قرار نمی دهد . در خصوص نفوذ مدیر عامل ، همان طور که در فصل قبل گفته شد ، این نتایج مؤید نقش اعضای غیر موظف در ساختار هیأت مدیره و در سطح ریاست این هیأت نیست.

شاخص های حاکمیت شرکتی و بازدهی سرمایه

نتایج اولیه در سطح بانکهای تجاری نشان می دهد شاخص های نفوذ مدیر عامل ، تمرکز مالکیت و دوگانگی وظیفه مدیر عامل و رییس هیأت مدیره دارای رابطه معنی داری با بازدهی سرمایه بوده اند. ارتباط میان تمرکز مدیریت و شاخص بازده سرمایه مثبت است (ضریب ۰/۱۹) و این مطلب نشان می دهد با افزایش درجه تمرکز شاخص بازدهی نیز افزایش می یابد. در مطالعه مشابهی کثیری و همکاران (۱۳۹۲) شواهدی را گزارش کردند که طبق آن تمرکز مالکیت بر حسب نوع مالکیت دولتی و خصوصی به ترتیب دارای آثار منفی و مثبت بر سود آوری بانکها بوده است . بر آیند نتایج بدست آمده در این مطالعه حکایت از وجود رابطه مثبت معنی دار میان این دو شاخص بوده است . هر چند این شواهد مطابق با نتایج بدست آمده در بخش قبل (یعنی رابطه شاخص بازدهی و مالکیت نهادی) نیست ، اما در عین حال نشان می دهد که با افزایش تمرکز مالکیت (آن چنان که در بخش تعریف متغیر ها مطرح شد) نسبت بازدهی سرمایه افزایش می یابد . بررسی بیشتر بر حسب نوع مالکیت بانک نتایج مطالعه کثیری و دیگران (۱۳۹۲)را تائید می کند . در اینجا شواهد جدیدی مبنی بر رابطه منفی معنی دار میان دوگانگی وظیفه مدیر عامل و رییس هیأت مدیره و شاخص بازدهی سرمایه گزارش شده است . این نتایج نشان می دهد که تفکیک وظایف مدیر عامل و رئیس هیأت مدیره موجب بهبود وضعیت سود آوری بنگاه های اقتصادی می شود . این یافته ها مطابق با نگرش عدم تمرکز قدرت به عنوان ابزاری اثر بخش در افزایش نظارت هیأت مدیره است که موجب شفافیت بیشتر و کاهش عدم تقارن اطلاعاتی می شود (آل بحرینی و گرکو ، ۲۰۱۴). مومنی (۱۳۹۲) نیز نشان دادند که در شرکتهای بزرگ پذیرفته شده در بورس اوراق بهادر تهران رابطه منفی معنی داری میان این دو متغیر وجود دارد. این موضوع مطابق با نظریه های نمایندگی است که بر طبق آن تفکیک و ظیفه مدیر عامل و رییس هیأت مدیره نظارت مؤثر توسط هیأت مدیره را بهبود می بخشد .

مومنی (۱۳۹۲)." بررسی رابطه بین حاکمیت شرکتی و عملکرد شرکت : آزمون مجدد تئوری نمایندگی در شرکتهای فعال در بازار بورس اوراق بهادر تهران" ، دوازدهمین همایش ملی حسابداری ایران ، مشهد.نتایج مشابهی نیز در خصوص وجود ارتباط مثبت معنی دار میان نفوذ مدیر عامل و بازدهی دارایی ها گزارش شده است که مؤید نقش اعضای غیر موظف در ساختار هیأت مدیره و در سطح ریاست این هیأت نیست . این شواهد در سطح بانکهای دولتی تائید شده است و به نوعی نشان می دهد که اثر نفوذ مدیر عامل در بانکهای دولتی بیش از سایر بانکها بوده است . همچنین شواهدی مشابه در خصوص ارتباط منفی میان متغیر مالکیت نهادی و شاخص بازدهی سرمایه در سطح بانکهای دولتی گزارش شده است و مطابق با نتایج بدست آمده در فرضیه قبلی است . این موضوع در مطالعات گذشته نیز مورد تأکید قرار گرفته است . آلن و دیگران (۲۰۱۴) نشان دادند که ساختار مالکیت بر احتمال ناکامی بانکهای تجاری موثر است . همانند مطالعه گراسا و متوسی در اینجا نیز شواهدی مبنی بر ارتباط مثبت میان تعداد اعضای هیأت مدیره و بازدهی سرمایه بانکهای غیر دولتی گزارش شده است . در اینجا در سطح بانکهای دولتی شواهد جدیدی نیز گزارش شده که نشان می دهد دو متغیر سنجش کیفیت حسابرسی (تعدد مدیران و رتبه مؤسسه حسابرسی) دارای رابطه مثبت معنی دار با بازده سرمایه هستند . این شواهد می تواند بر نقش اعتبار مؤسسات حسابرسی در افزایش کیفیت فزاینده نظارت بر نظام گزارشگری مالی این بانکها تأکید نماید.

شاخص های حاکمیت شرکتی و نسبت سرمایه به دارایی

نتایج اولیه در سطح بانکهای تجاری نشان می هد که شاخص های نفوذ مدیر عامل رابطه ای مثبت و معنی دار و شاخص های تمرکز مالکیت و مالکیت نهادی رابطه ای منفی و معنی دار با نسبت سرمایه به دارایی را گزارش می کنند . همچنان که در فصل چهار مطرح شد ، شاخص کفایت سرمایه که در واقع دارای استانداردی جهانی است تحت تأثیر برخی

Archive of SID

www.SID.ir

شاخص های حاکمیت شرکتی قرار می گیرد ، به گونه ای که با افزایش درجه نفوذ مدیر عامل ، این نسبت بیشتر و با افزایش نسبتهای تمرکز مالکیت و مالکیت نهادی این نسبت کاهش می یابد . این یافته ها مطابق با نتایج مطالعه چالرم چاتویچن[1] و همکاران (۲۰۱۱) نمی باشد . آنها نشان دادند که افزایش در تمرکز مالکیت در بانکهای آسیایی جنوب شرق آسیا موجب افزایش نسبت کفایت سرمایه خواهد شد . در واقع این یافته ها نشان می دهند تنوع مالکیت در بانکها موجب کاهش نسبت کفایت سرمایه خواهد شد. این دیدگاه از نظر مبانی دارای پشتوانه است .به گونه ای که کاهش تمرکز مالکیت و مالکیت نهادی ، مدیران بانکها را به کاهش سطح کفایت سرمایه (و یا به عبارتی پذیرش ریسک بیشتر) وادار می کند ، همچنین یافته های بیشتر نشان می دهد که شاخص نفوذ مدیر عامل موجب افزایش درجه احتیاط و افزایش شاخص کفایت سرمایه خواهد شد . این نتیجه نیز نشان می دهد که مدیران بانکها با افزایش درجه نفوذ اقدام به افزایش شاخص کفایت سرمایه می نمایند و یا به بیان دیگر ترجیح می دهند درجه ریسک کمتری را بپذیرند . شواهد بیشتر بدست آمده در سطح بانکهای دولتی نشان می دهد که شاخص های کیفیت حسابرسی شامل تعداد مدیران و رتبه مؤسسات حسابرسی موجب کاهش این نسبت و تعداد اعضای هیأت مدیره موجب افزایش این نسبت شده است.

اگر چه می توان این موضوع را در ناکارامدی نظام بانکی بخش دولتی جستجو کرد ولی در عین حال این نتایج با روح مکانیزم حاکمیتی همخوان نیست . در عین حال وجود رابطه مثبت میان متغیر دوگانگی وظیفه مدیر عامل و رییس هیأت مدیره و نسبت کیفیت دارایی مزبور مورد انتظار است ، چرا که کاهش نظارت و تعدد وظایف موجب افزایش هزینه های تسهیلات اعطایی در بانکهای دولتی شده است. در نهایت وجود رابطه منفی میان نفوذ مدیر عامل و این شاخص نیز مؤید آن است که افزایش نفوذ و تأثیر گذاری مدیر عاملین بانکهای دولتی موجب کاهش نسبت و در نتیجه افزایش شاخص کیفیت دارایی می شود و این مطلب دارای شواهد پشتوانه ای نیست. در عین حال بررسی های بیشتر در آینده می تواند شواهد بیشتری را در این زمینه ها فراهم آورد.

در این مطالعه شواهدی دال بر کارامدی برخی شاخص های حاکمیت شرکتی و تأثیر آن بر شاخص های سلامت مالی گزارش شد. به دست اندر کاران صنعت بانکداری و افراد ذینفع پیشنهاد می شود با توجه به نتایج این تحقیق :

- ✓ احتمال تأثیر ساختار های مالکیت بانکی بر ناکامی و ناکارامدی در نظام بانکی را در تصمیم گیریهای خود لحاظ نمایند.
- ✓ نظر به اهمیت تأثیر تعداد اعضای هیأت مدیره در بازدهی بانکها، بر کارامدی نظارت بر مدیریت ارشد بانک در راستای انتخاب مدیران ذیصلاح واقف باشند.
- ✓ نظر به وجود شواهدی مبنی بر تأثیر شاخص های کیفیت حسابرسی بر سلامت مالی، این موضوع را در تصمیم گیری های خود لحاظ کنند . جامعه حسابداران رسمی ایران به عنوان نهاد متولی این موضوع و همچنین سازمان بورس اوراق بهادر به عنوان متولی نظارت بر بانکهای بورس می توانند در کانون این توجه قرار گیرند.
- ✓ د-نظر به وجود شواهدی مبنی بر تأثیر تفکیک وظایف مدیر عامل و رئیس هیأت مدیره بر بهبود سود آوری بانکها، عدم تمرکز قدرت به عنوان ابزاری اثر بخش در افزایش نظارت هیأت مدیره به منظور افزایش شفافیت و کاهش عدم تقارن اطلاعاتی پیشنهاد می شود.
- ✓ با توجه به این که کاهش تمرکز مالکیت و مالکان نهادی ، مدیران بانکها را به کاهش سطح کفایت سرمایه به احتمال زیاد وادار می کند (طبق این مطالعه)، در نظر گرفتن این موضوع در ایجاد چارچوب حاکمیت شرکتی در بانکها، به نهاد های متولی چون بانک مرکزی و سازمان بورس اوراق بهادر توصیه می شود .
- ✓ نتایج این مطالعه بر نقش مدیریت ریسک و رعایت الزامات کنترلهای داخلی تأکید می کند و نظر به این که این مهم به طور کامل در کشور ما تحقق نیافته ، الزام به اجرای مقررات مربوط به حاکمیت شرکتی از سوی نهاد های ناظر به ویژه بانک مرکزی می تواند یک گام موثر در پیاده سازی آن تلقی شود.
- ✓ نظر به این که نظارت و رتبه بندی بانکها در دنیا به کمک مدلهایی چون CARMEL (که در فصول گذشته به آن اشاره شد) انجام شده است ، ایجاد چنین مدلهایی به منظور رتبه بندی در بانکها پیشنهاد می شود.
- ✓ اگر چه که در این مطالعه مشاهدات متقنی مبنی بر برتری بانکهای خصوصی نسبت به بانکهای دولتی گزارش نشده است ، اما بررسی این موضوع به لحاظ اهمیت و با در نظر گرفتن داده های بیشتر می تواند مفید باشد.

در انجام هر تحقیق محدودیتهایی بر سر راه محقق وجود دارد و موجب می شود روایی و پایائی تحقیق تحت تأثیر قرار گیرد. در ادامه به برخی از این محدودیتها اشاره می شود:

- در این مطالعه برخی از اطلاعات مورد نیاز بانکها بخصوص بانکهای دولتی در اختیار نبود. این موضوع باعث شده تا

Archive of SID

www.SID.ir

تعداد داده های مورد نیاز کاهش یابد و امکان تجزیه و تحلیل بیشتر فراهم نشود.

- در این مطالعه آثار برخی رویداد های مهم نظیر تحریم های اقتصادی، نوسان ارز،هدفمندی یارانه ها و تغییر رویکرد دولت به بانکها در نظر گرفته نشده و فرض بر این قرار گرفته که این رویداد ها تأثیر مشابه و یکسانی بر بانکهای موضوع مطالعه داشته اند. این موضوع تعمیم نتایج را بر حسب دوره های زمانی این رویداد ها با محدودیت مواجه می سازد.
- برخی از بانکهای خصوصی به دلیل قدمت کم آنها دارای روند اطلاعات محدودی بودند و این موضوع امکان استنتاج در مورد آنها را مشکل کرده بود.
- به دلیل عدم الزام به دستور العملهای بال در کشور و نیز عدم وجود الزام به تشکیل کمیته های مدیریت ریسک و حاکمیت شرکتی ، اندازه گیری بسیاری از متغیر های موضوع سلامت مالی و حاکمیت شرکتی در ایران با محدودیتهایی همراه است.

پیوست‌ها

پیوست شماره ۱ ؛ نتایج آزمون پایانی متغیر های تحقیق (آماره لوین ، لین چو)

نام متغیر	آماره آزمون	معنی داری
roa	-۳۲۱/۳	۰/۰۰۰
loa	-۱۷/۵	۰/۰۰۰
lpl	-۱۹/۷	۰/۰۰۰
captass	-۱۴/۶	۰/۰۰۰
Roe	-۵۱/۸	۰/۰۰۰
lod	-۳۴/۱	۰/۰۰۰
Liq a	-۱۳/۲	۰/۰۰۰
extoni	-۲۲/۷	۰/۰۰۰
lpi	-۷/۹	۰/۰۰۰
concen	-۴/۴	۰/۰۰۰
instit	-۵/۶	۰/۰۰۰
auage	-۸/۹	۰/۰۰۰
aumangno	-۹/۵	۰/۰۰۰
auqgrade	-۵/۷	۰/۰۰۰
dual	-۱۳/۲	۰/۰۰۰
noboard	-۵/۳	۰/۰۰۰
ceoyear	-۴/۶	۰/۰۰۰
ceoi	-۷/۸	۰/۰۰۰

پیوست شماره ۲ : نتایج حاصل از آزمون هاسمن

شماره فرضیه	آماره کای مربع	درجه آزادی	معنی داری
۱	۲۴/۰۲۴	۹	۰/۰۰۰
۲	۱۲۹/۱۸۴	۹	۰/۰۰۱
۳	۱۳/۵۹۲	۹	۰/۰۰۰۵
۴	۵۶/۳۶۲	۹	۰/۰۰۰
۵	۳۴/۴۹۳	۹	۰/۰۰۰۳
۶	۴۵/۱۹۲	۹	۰/۰۰۰
۷	۲۵/۲۶۲	۹	۰/۰۰۳۵
۸	۳۷/۲۹۲	۹	۰/۰۰۰

همان طور که در جدول فوق ملاحظه می شود ، تعداد معنا داری آماره کای مربع کوچکتر از ۵ در صد است که نشان مرجح بودن استفاده از روش داده های تابلویی اثرات ثابت در مقابل اثرات تصادفی است.

پیوست شماره۳- نتایج حاصل از آماره چاو (آزمون اثرات مشترک و اثرات تصادفی)

شماره فرضیه	آماره کای مربع	درجه آزادی	معنی داری
۱	۸/۷	۹	۰/۰۰۰
۲	۹/۷	۹	۰/۰۰۰
۳	۶/۵	۹	۰/۰۰۰
۴	۸/۶	۹	۰/۰۰۰
۵	۱۱/۵	۹	۰/۰۰۰
۶	۷/۵	۹	۰/۰۰۰
۷	۸/۵	۹	۰/۰۰۰
۸	۷/۹	۹	۰/۰۰۰

همان طور که در جدول فوق ملاحظه می شود آماره آزمون چاو در کلیه فرضیه ها کمتر از ۵ در صد است و این نشان می دهد که روش اثرات تصادفی بر اثرات ثابت ترجیح داده می شود.

Archive of SID
www.SID.ir

فهرست منابع

* امیری، عباس (۱۳۹۲). "بررسی رابطه بین ریسک اعتباری با سود آوری و نقدینگی در بانکهای عضو بورس اوراق بهادار با تأکید بر نقش تعدیلی نظام راهبری شرکتی " ، پایان نامه کارشناسی ارشد ، دانشگاه تربیت مدرس
* حاکمیت شرکتی در مؤسسات مالی اسلامی ، مفاهیم و موضوعات بنیادین، تازه های اقتصاد، سال ۸، شماره ۱۲۸،رسول خوانساری، ص ۱۰۲-۱۱۰
* تازه های اقتصاد، سال نهم ، شماره ۱۳۳، علی حسن زاده، آرش محمد علیزاده ، ص ۸۸- ۷۴)
* ارائه مدل سنجش و ارزیابی مالی در شرایط محیطی ایران، محمدرضا پورعلی، دانش سرمایه گذاری ، سال دوم، شماره پنجم ، بهار ۱۳۹۲، ص۲۰۶- ۱۷۹)
* نیکومرام، هاشم، پورزمانی (۱۳۸۵)، حاکمیت شرکتی و پیش بینی ورشکستگی شرکتها ، رساله دکتری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات تهران.
* هادی حیدری، سوده صابریان رنجبر، فرهاد نیلی ، فصلنامه پول و اقتصاد، شماره ۸، تابستان ۱۳۹۰ ، صص۴۳-۸۶
* حاکمیت شرکتی و ارتقای سلامت مالی با نگاهی به صنعت مالی و بانکی کشور، انتشارات گپ، دکتر علی حسن زاده، دکتر محمد ابراهیم پوررزندی و علی حلمی.
* راهکارهای بومی سازی حاکمیت شرکتی مؤثر در نظام بانکداری ایران، مدیریت کل نظارت بر بانکها و مؤسسات اعتباری، اداره مطالعات و مقررات بانکی، ترجمه و تدوین محمد روشندل، آذر ماه ۱۳۸۶، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
* رهنمای رودپشتی، فریدون و صالحی ، اله کرم (۱۳۸۹) ، مکاتب و تئوری های مالی و حسابداری ، چاپ اول ، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.
* کثیری ف غلامرضا و مجبوبه یزدانی (۱۳۹۲) "بررسی رابطه حاکمیت شرکتی و عملکرد بانکها و موسسات مالی در بورس اوراق بهادار تهران " ، نخستین کنفرانس ملی و توسعه مدیریت پولی و بانکی.
* لاون،لاک (۱۳۸۷) . "حاکمیت بانکها" ، مترجم،پرویز، عقیلی کرمانی، تازه های اقتصد(شماره ۱۲۱) صص ۳۳-۳۵
* مجتهد، احمد (۱۳۸۷) ." حاکمیت شرکتی یک نگرش جدید بر فعالیت بانکها و موسسات اعتباری " تازه های اقتصاد ،۱۲۲، صص ۵۶-۵۷
* مدل سازی معادلات ساختاری،مؤمنی، منصور،دشتی، مجتبی، بایرام زاده، سونا و ندا سلطان محمدی، انتشارات مؤلف، تهران (۱۳۹۲)
* Abu-taanjeh,A.M.2009; "Groporate governance from the Islamic perspective A comporative analysis
* with OECD princiles ", critical perspectives on Acconnting ,20,pp.556-567.
* Lewis,M.(2005). Islamic Gorporte governance ; Review of Islamic Economics ;9(1) ,pp.5-29
* Allen ,F . x .Gu,o. kowalewski(2011). “Gorporate governance and intra-group transaction s in European bank holding companies during the crisis " Working paper p.1-69
* Talip , M.,R., Hassan ,A. Yusoff (2010)”R iability of Islamic Banking and Finance in South Africa :alook at the Legal Framework and Governance"IIUM law journal . vol.18,no .2,pp.238-260
* Po dviezko , A and R .Ginevicciu s (2010). ‘Economic Criteria Charactrising Bank Soundess and stability ‘ , ‘6th International Scientific conference’
* Iannidis ,C,F.Pa siouras , C Zapounidis , (2009). Assessing bank soundess with classification techniques ‘ , working Paper , university of Bath.
* Ghosh , S (from Indian Banking Sector’ , MPRA working paper. 2010).’Credit Growth, Bank Soundness and Financial Fragility : Evidence
* Grassa , R. , Matoussi , H .(2014).’ Corporate Governance of Islamic Banks. A comparative study between GCC and Southeast Asia Countries’ , International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management , 7(3),pp.346-362.
* Cihak , M. nd H. Hesse(2010) ‘ Islamic Banks and Financial stability : An Empirical Analysis’ , Journal of Financial services Research , 38 (2-3), p.95-113.
* Allen ; B ; Bjorn ,I, and R.,Christian (2014).” The roles of corporate governance in bank failures during the recent financial crisis “ , working paper , ssrn. Com.
* Allen ; B ; Bjorn ,I, and R.,Christian (2014).” The roles of corporate governance in bank failures during the recent financial crisis “ , working paper , ssrn. Com.
* Spong , k., and R.sullivan (2007) .” corporate governance and band performance “. Working paper , ssrn.com
* Lai kai lin , k ., and M.konishi (2014).” Bank governance and band capital “, 27th Australasian finance and banking conference, working paper.
* Karim , s., k ., howell , and M.,atul (2012) .” on bank governance in developing countries : assessment of Egypt “, interdisciplinary journal of economics and business law , 1(3) , pp.
* Tripe, D.(2010) .” using DEA to investigate bank safety and soundness – which approach works best? “, journal of financial economic policy , 2(3) , pp. 237 . 250.
* Qian , M ., and B., yeung (2014) .” bank financing and corporate governance “, journal of corporate finance , in press.
* H sieh , M., chen , p ., Lee , C ., Yang (2013) .” How dees diversification impact bank stability ? the role

Archive of SID

www.SID.ir

of globalization , regulations , and governance environments , Asia-pasific journal of financial studies , 42(5) , pp . 813-844.

* Ivanov , M., Roncevic A., and J., simurinq (2013) ." corporate governance in creation banks ", the journal of American business review , 2(1) , pp . 289-297.
* Shahid , M., and Z.abbas (2011) ." financial stability of Islamic banking in Pakistan : An empirical study ", African business management , 6(10) , pp . 3706-3714.
* Chalermchatvichien , p.,Jumereornvong , S . , Jiraporn , p., and M. Singh(2011)."The effect of bank ownership concentration on capital adequacy,liquidity and capital stability", Journal of Financial Services Research

Archive of SID

www.SID.ir